

χορήγησε δ' αὐτῷ καὶ χρηματικὴν βοήθειαν καὶ συστατικὸν γράμμα πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴν τῆς Ῥωσσίας. Ἀπῆλθε δὲ τοῦ Βελεστίνου ὁ Ῥήγας κατὰ μῆνα Μάρτιον.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ῥήγα, διατρίψας ὀλίγους μῆνας ἐν Κεραμιδίῳ, ἐπανῆλθεν εἰς Βελεστίνον, θανόντος τοῦ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν. Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως δ' ἔγραψεν αὐτῷ ὁ Ῥήγας, νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν Ἀσῆμω καὶ νὰ μὴ τὸν περιμένουν, διότι δὲν θὰ ἐπανεῖλη προτοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν σκοπὸν του. Ὁ γέρον Κυριαζῆς μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ἦν παρὰ τοῦ υἱοῦ του ἔλαβεν, ἔδωκεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Ἀντώνιον Κώστογλου, πτωχὸν ἄλλ' ἐγγράμματον Φεραῖον.

Τὸν πατέρα τοῦ Ῥήγα ἐφόρευεν ἐν τῇ ἀγορᾷ

τοῦ Βελεστίνου διὰ πιστολίου, ὁ υἱὸς τοῦ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν. Τραγικώτερον δ' ἦτο τὸ τέλος τῆς ἀδελφῆς καὶ τοῦ γαμβροῦ· ὅτε ἐγνώσθη ἐν Βελεστίνῳ, ὅτι ὁ Ῥήγας ἐπανέστη κατὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ ἐφονεύθη ἐν Βελιγραδίῳ, οἱ ὅθωμανοὶ δημοθυμαδὸν εἰσήλασαν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῶν καὶ συλλαβόντες τοὺτους, τὴν μὲν Ἀσῆμω ἀπηγχόνισαν, τὸν δὲ σύζυγόν της ἀνεσκολόπισαν· οὐδὲ ὁ μόνος υἱὸς αὐτῶν, ἐν Δομοκῷ εὐρισκόμενος, ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν ἀγρίαν καταδίωξιν τῶν αἰμοδιψῶν Βελεστινιδῶν, ἀλλὰ κατεσφάγη ἐν τῇ κωμοπόλει ἐκείνῃ ὑπὸ φονέων, πρὸς τοῦτο ἐκεῖ ἐκ Φερῶν μεταβάντων.

Οὕτως ἐξωλοθρεύθη ἡ οἰκογένεια σύμπασα τοῦ μάρτυρος τῆς ἐλευθερίας.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΣΚΑΛΑΘΥΡΜΑ

Ὁ πολὺς Ἔρασμος ἔγραψε τὸ ἐγκώμιον τῆς «Μωρίας» καὶ ἔπειτα τῆς ἄρκτου ὡς ὑπερβαίνουσης πλείστους ὀνομαστοὺς λογίους κατὰ τὴν γραμματικὴν ἐμπειρίαν. Ἐκ τούτου δὲ πιθανῶς ὠρμήθη ὁ Βύρων νὰ ζητήσῃ διὰ τὴν ἄρκτον τοῦ δίπλωμα διδάκτορος παρὰ τῶν ἀκαδημαϊκῶν τῆς Καμβριγίας. Ἔτεροι μεγάλοι σοφοὶ ἐξύμνησαν ὁ μὲν τὸν ὄνον, ὁ δὲ τὴν ποδάγραν, ὁ Χρυσίππος τὴν ἀνθρωποφαγίαν, ὁ Ἰουλιανὸς τὰς φθειρώσας γενειάδας καὶ ὁ Λίψιος τὰ φαλακρὰ κρανία. Πλὴν δὲ τῶν τοιούτων κρανίων εὖρεν ἐνθουσιώδεις πανηγυριστὰς καὶ πᾶσα ἐντὸς αὐτῶν κυοφορηθεῖσα ὅσον δῆποτε ἀλλόκοτος γνώμη.

Τὰ ἐνδοξα ταῦτα προηγούμενα μ' ἐνθαρρύνουσι ν' ἀψηφίσω τὸν κίνδυνον νὰ κατηγορηθῶ ἐπὶ παραδοξολογίᾳ ἐπιχειρῶν τὴν ἀναίρεσιν ἀρχαίας πλάνης, ἐξ ἧς τὸ πρῶτον πρᾶγμα τὸ ὅποιον διδασκόμεθα εἰσερχόμενοι εἰς τὸ σχολεῖον εἶναι ν' ἀναγνωσκώμεν καὶ νὰ καλλιγραφώμεν: «*Ἀργία μήτηρ κακίας*». Οὐδόλως ἀρνούμαι ὅτι ἡ ἐν τῷ ρητῷ τούτῳ ἐσφαλμένη γνώμη ἐνδέχεται νὰ καθιστᾷ τοὺς παῖδας ἐπιμελεστέρους. Ἄλλ' ὅσον μέγα καὶ ἂν ὑποθεθῇ τὸ ἐκ τῆς πλάνης κέρδος, οὐδόλως ἐκ τούτου μεταβάλλεται τὸ ψεῦδος εἰς ἀλήθειαν ὁ δὲ ταύτην μόνην ἀναζητῶν ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ ἀδιστακτικῶς ὅτι, πολὺ μᾶλλον ἢ μητέρα τῆς κακίας, πρέπει νὰ θεωρήσῃ θυγατέρα πάσης ἀρετῆς τὴν ἀργίαν. Αὕτη εἶναι τῷ ὄντι ὁ πολυτιμότερος καρπὸς τῆς ἐντίμου ἐργασίας, ἡ ἀγαπητὴ σύντροφος τοῦ πλοῦτου, τὸ διηνεκὲς ὄνειρον τῆς πενίας, ὁ μόνος σκοπὸς εἰς ὃν ἀποβλέπει ὁ εἰς οἰκονομικὰ ἐργασίαν κατὰδικασθεὶς ὑπὸ τῆς ἀσπλάγγου τύχης. Τοῦτο

τοῦλάχιστον διδάσκει ἡμᾶς ἡ Γραφή, καθ' ἣν ἡ βαρυτάτη τιμωρία ἦν ἡδύνατο ἡ Θεὸς νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν ἀπειθειαν τῶν πρώτων ἀνθρώπων ἦτο ἡ στέρησις τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ ἀργίας· παρὰ δὲ τῶν ποιητῶν διδασκόμεθα, ὅτι αὕτη ἐθεωρήθη πάντοτε ὡς τὸ θεϊότατον πρὸς τοὺς θνητοὺς δῶρον τῶν ἀθανάτων. Τίς ἀγνοεῖ εἰς τί συνίστατο ἡ μακαριότης τῶν θεῶν τοῦ Ὁμήρου, τίς δὲ τὸ πολύχροτον «*Haec nobis Deus otia fecit*» τοῦ Ὀρατίου, τὸ «*Τι τοῦ κακοῦ κοπιᾶζεις;*» τοῦ Χριστοπούλου ἢ τὸ γλυκύτατον εἰς ἔπαινον τῆ ἀργίας τετραστίχον τοῦ Τάσσου:

«*Ama la ninfa l'ozio, e l'ozio e in cielo,
Ma la fatica s'ange in sulle porte
Del tenebroso inferno, ove dolente stà
Fra la schieva d'infiniti mali*».

Ἄν εἰς τὰ ἀνωτέρω ποιητικὰ προστεθῶσιν αἱ γνώμαι τοῦ Ἐπικούρου, τοῦ Βούδα, τοῦ Ζωροάστρου, τοῦ Ἄρτμαν καὶ τοῦ Παλαμᾶ καὶ αἱ θεόπνευστοὶ ῥήσεις τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ καὶ τοῦ Σιράχ, δύναται ν' ἀπαρτισθῇ τέλειον σύστημα ἠθικῆς φιλοσοφίας, τοῦ ὁποίου ἀναμφισβήτητον πόρισμα εἶναι, ὅτι κατὰ τοσοῦτον πλησιάζει ὁ ἀνθρώπος εἰς τὴν θεϊαν τελειότητα, ὅσον μᾶλλον σταυρώνει τὰς χεῖρας.

Φοβούμενοι ἐν τούτοις τὰς παρεξηγήσεις τῶν ἐκ μακρᾶς πλάνης εἰθισμένων νὰ νομίζωσιν αἰσχρὰν τὴν ἀποχὴν ἀπὸ πάσης ἐνασχολήσεως, κρίνομεν πρέπον νὰ προσθέσωμεν χάριν αὐτῶν, ὅτι ὡς τὸ ἀπόλυτον κενὸν οὕτω καὶ ἡ ἀπόλυτος ἀπραξία εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πρᾶγμα ὄλως ἀνυπαρκτὸν καὶ χιμαϊρικόν. Ὑποθέσατε τῷ ὄντι

τὸν ὀκνηρότατον τῶν ἀνθρώπων ἐξηπλωμένον ἐπὶ μαλακῆς κλίνης ἢ πρασίνης χλόης, ἀκίνητοῦντα, οὐδὲν σκεπτόμενον καὶ οὐδὲ κἄν κοιμώμενον. Μεγάλως ἐν τούτοις ἤθελεν ἀπατηθῆ ὁ πιστεύων ὅτι ὁ οὕτω κατακείμενος ἐντελῶς ἀπρακτεῖ. Περιοριζόμενος εἰς μόνα τὰ σπουδαιότατα αὐτοῦ ἔργα, πρέπει νὰ λάθωμεν ὑπ' ὅψιν ὅτι ὁ δῆθεν ἄεργος ἐκτελεῖ ἐν ἑαυτῷ μετὰ πλείστης δραστηριότητος καὶ ἀκριβείας τὴν ἀξιοθαύμαστον ἐργασίαν τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, δι' ἧς τὸ ζεῖδωρον τοῦτο ὑγρὸν ἐλαύνεται ὡς ποταμὸς διὰ τῶν ἄρτηριῶν, διαιρούμενον ἔπειτα εἰς πλείστους ῥύακας, ὑποδικαιρούμενους καὶ τούτους εἰς μυριάδας μικρῶν διωρύχων, διὰ τῶν ὁποίων διοχετεύεται εἰς πάντας τοῦ σώματος τοὺς ἰστούς ἢ ἀναγκαῖα αὐτοῖς ὑγρασία, θερμότης καὶ τροφή, ἐνῶ δι' ἀντιθέτου ὑδραυλικῷ συστήματι ἀποκομίζεται πᾶσα ἀποσυνθετῆσα καὶ ἄχρηστος ὕλη. Ἄλλ' ὅπως ἐκτελεσθῆ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τῶν πνευμόνων ἢ τοιαύτη ἀπολύμανσις καὶ ἀντικατάστασις διὰ καθαροῦ ὀξυγόνου τοῦ δηλητηριώδους ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ἀνάγκη πᾶσα νὰ μὴ διακοπῆ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀναπνοῆς. Οὐδὲ περιορίζονται εἰς ταῦτα μόνα αἱ ὑποχρέωσις τοῦ δῆθεν ἀπρακτοῦντος, ἀφοῦ ἀναγκάζεται νὰ παρασκευάσῃ δι' ἀκαταπαύστου καὶ πολυπλόκου χημικῆς ἐργασίας πλείστα ἄλλα ἀπαραίτητα αὐτῷ βρεστά, γαστρικὸν χυμὸν ὅπως χωνεύῃ τὰ καλὰ δειψνά, δάκρυα ὅπως θρηγῆ τὴν οἰκτρὰν τύχην τῶν ἐν ἰδρωτῷ τοῦ προσώπου αὐτῶν ἀρτοφαγούντων ἀδελφῶν του, χολὴν ὅπως ἐξεγείρεται κατὰ πάσης ἀγενοῦς πράξεως καὶ σιέλον ὅπως πτῦη εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ἐπὶ δικαίᾳ ἀμοιβῇ καταψιφίζοντων σήμερον ὅσα ἐπεδοκιμαζόν χθές.

Ἄν δὲ ὑποθέσωμεν ὅτι πλὴν τούτων ὀρεχθῆ ὁ ἄεργος νὰ χασμηθῆ καὶ ν' ἀνακράξῃ: « Πόσον βαρύνομαι σήμερον! », εὐθὺς ἀνοίγεται αὐτῷ νέον στάδιον ἔτι θαυμαστοτέρων ἔργων. Ὅπως τῶ ὄντι διατυπωθῆ ἡ ἀνωτέρω πρότασις, ἀπαιτεῖται νὰ προβῆ ὁ νοῦς, ἢ ὁ ἐγκέφαλος κατὰ τοὺς ὕλιστάς, εἰς τὴν πολὺπλοκον ἐργασίαν τῆς μορφώσεως κρίσεως ν' ἀποφασίσῃ νὰ ἐκδηλώσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ προφορικῷ λόγου νὰ ρίψῃ τὸ ἄχριστρον εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς μνήμης πρὸς ἄγραν τῶν καταλλήλων λέξεων νὰ τοποθετήσῃ ἀνὰ ἓνα εἰς τὴν οἰκίαν θέσιν τοὺς ἀπάρτιζοντας τὰς λέξεις ταύτας φθόγγους, καὶ ἔπειτα διὰ τοῦ τηλεγράφου τῶν νεύρων νὰ διατάξῃ τὴν γλῶσσαν, τὸν λάρυγγα, τὸν οὐρανίσκον, τὰ χεῖλη καὶ τοὺς ὀδόντας νὰ ἐκτελέσωσιν ἐκ συμφώνου τὰς ποικίλας κινήσεις, δι' ὧν κατορθοῦται ἡ ἐκφορὰ τοῦ ἐνάρθρου λόγου. Ἀδικώτατον λοιπὸν φαίνεται τὸ νὰ

ὀνειδίζεται ἐπὶ ὀκνηρία ὁ εἰς τὸσαῦτα ἔργα ἐπαρκῶν, ἂν μάλιστα ληθῆ ὑπ' ὅψιν ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη, ἢ οὕτω δυσχερὴς καὶ πολὺπλοκος, ὥστε πρὸς ἐξήγησιν αὐτῆς συνέγραψαν καὶ συγγράφουσιν ἀκαταπαύστως οἱ φιλόσοφοι καὶ φυσιολόγοι χιλιάδας παχέων τόμων, ἐκτελεῖται μετὰ τελειότητος καὶ ἀπταιστοῦ ἀκριβείας, ὅσην δὲν ἔχει οὔτε ὁ Θάλβεργ κυμβαλίζων, οὔτε αὐτὸς ὁ Βίσμαρκ κατασκευάζων διπλωματικὰς παγίδας.

Δὲν ἐνθυμούμεθα τίς τῶν ἀρχαίων ἢ νεωτέρων φιλοσόφων συνείηξε νὰ λέγῃ, ὅτι « οὐδέποτε ἐργάζεται περισσώτερον ἢ ὁσάκις δὲν κάμνει τίποτε ». Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο βεβαίως σημαίνει εἰμὴ μόνον, ὅτι ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος, ἡ θρέψις, ἡ χώνευσις καὶ ὅσα ἄλλα πράττει ὁ ἀνθρώπος κατὰ φυσικὸν νόμον εἶναι τοσοῦτον θαυμαστά καὶ μεγάλα, ὥστε εὐτελής καὶ ἀναξία λόγου καταντᾶ πᾶσα εἰς ταῦτα προσθήκη τεχνητῆς ἐργασίας, ὡς μικροὶ καὶ παιδαριώδεις φαίνονται οἱ τεχνητοὶ λόγοι καὶ αἱ δεξαμεναὶ τῶν κήπων, παραβαλλόμενοι πρὸς τὰς Ἄλπεις καὶ τὰς θαλάσσας. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται ἡ παρὰ τοῖς ἐπιστήμοις τὸ γένος καὶ καλῶς ἀνατεθραμμένους ἀνθρώποις περιφρόνησις πρὸς πᾶσαν μὴ ἐπιβαλλομένην ὑπὸ τῶν φυσικῶν νόμων ἐργασίαν. Ἄξιος χειραψίας θεωρεῖται δικαίως παρ' αὐτῶν μόνος ὁ ἔχων τὴν χεῖρα ἐντελῶς ἀμόλυτον ἀπὸ πάσης ἐπαφῆς, οὐ μόνον πρίονος ἢ σιεπάρνου, ἀλλὰ καὶ ἐμπορικῷ πήχεως, καλάμου, χρωστήρος καὶ παντός ἄλλου βιοποριστικῷ ἐργαλείου. Ἡ δὲ τοιαύτη γνώμη δὲν εἶναι προῖον συγχρόνου ἀριστοκρατικῆς διαφθορᾶς, ἀλλ' ἐπεκράτησε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦτον ἐν πάσῃ ἐποχῇ καὶ χώρᾳ. Ἀπανταχοῦ τῶ ὄντι καὶ πάντοτε θεωρήθη ἡ ἐργασία ὡς πράγμα οὐ μόνον ὀδυνηρὸν, ἀλλὰ καὶ ταπεινὸν καὶ δουλοπρεπές. Τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ γλωσσολογικὴ ἐπιστήμη, ἡ διδάσκουσα ὅτι τὰ ρήματα ἐργάζομαι, ποιεῖν καὶ δουλεύω θεωροῦνται ἐν πάσῃ διαλέκτῳ ὡς τ' ἀκριβέστερα τῶν συνωνύμων.

Ὅ τὰ ἀνωτέρω ἀναγινώσκων ἐνδέχεται νὰ παρατηρήσῃ ὅτι, καὶ ἀληθῆ ὄντα, δὲν ἀποτελοῦσιν ἐν τούτοις ἄμεμπτον κήρυγμα κοινωνικῆς ἠθικῆς. Ἡμεῖς ὅμως πιστεύομεν ὅτι, ὡς τὸ δένδρον ἐκ τοῦ καρποῦ, οὕτω καὶ πᾶς λόγος πρέπει νὰ κρίνηται ἐκ τοῦ ἐπιλόγου αὐτοῦ· ἀδύνατον δὲ φαίνεται ἡμῖν νὰ ἐξαγάγῃ λογικὸς ἀνθρώπος ἄλλο τι ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν συμπέρασμα εἰμὴ μόνον τὸ ἠθικώτατον τοῦτο, ὅτι πρέπει νὰ ἐργάζεται νυχθημερόν, ἀκαμάτως καὶ ἀνευδρότως, πρὸς κατὰ κτησιν τοῦ ὑπερτάτου ἀγαθοῦ τῆς ἀρχίας.

E. Δ. ΡΟΪΔΗΣ.